

Fødselen til verdens tredje st

Det var et kjedelig valg for fallskjermjournalistene. For lite vold og fusk å skrive hjem om og for liten kunnskap til å forklare hvorfor. Spillereglene var relativt demokratiske, og fordi alle involverte partier var inkludert, ble mye av den politiske eliten midlertidig tvunget til å konkurrere gjennom å mobilisere stemmer, snarere enn å drive manipulasjon i lukkede sirkler og bare provosere religiøse og

KRONIKK

Olle Tornquist

etniske grupper. Det var en slags seier. Og mange av de hyppig rapporterte forsinkelsene i stemmeopptellingen skyldtes snarere et tidkrevende arbeid for å motvirke valgfusk enn resultatet av vellykket fusk.

Bortsett fra i Øst-Timor, Aceh, Vest-Papua og noen andre steder, så følte en 100 millioner mennesker at stemmene deres omsider betydde noe, og de ventet tålmodig på resultatene. Vi var vitne til fødselen av det som på sett og vis kan kalles det andre, snarere enn det tredje, største demokratiet i verden – tatt i betraktning at mange amerikanere ikke engang gidder å gå til stemmeurnene.

Men om selve valget var relativt fritt og rettferdig, så var ikke konteksten like uproblematisk. Det manglet på relativt like muligheter når det gjaldt å dra nytte av flere av de politiske friheter, og mange fundamentale problemer ble feid under teppet. Dette kommer til å slå tilbake, og derfor er det dette vi bør fokusere på hvis vi er interessert i hvilke muligheter som finnes for stabilitet og demokrati.

Urettferdig valgsystem

Først har vi det uretferdige valg-systemet: Et resultat som ikke ble påvirket av forsinkelsene i stemmeopptellingen, var at de væpnede styrker skulle ha 7,6 prosent av setene i parlamentet.

(Det vil si tre seter flere enn det partiet til den fremste «reformasi»-lederen, Amin Rais, fikk i de åpne valgene.) Videre vil 36 prosent av delegatene som skal velge den nye presidenten i november ikke være folkevalgte, men bli utpekt av de militære og den politiske elite i lukkede, røykfylte rom. Så vel eks-kommunistiske som lokale partier var dessuten forbudt på forhånd, og provinser der partimaskineriet til regjeringspartiet Golkar (og president Habibie) fortsatt var intakt, ble dette partiet tildelt oppsiktsvekkende mange seter.

Dermed kommer de uretferdige forutsetningene for valget: Golkar kunne nyttiggjøre seg både statsapparatet og kontroll av utenlandsk-finansierte kreditter for kooperativer og såkalte sosiale sikkerhetsnett-programmer, spesielt

på de ytterste øyene i det indonesiske øyriket. Og påståtte vestlige demokrater prioriterte en stabil regjering gjennom et raskt valg av en «legitim» ledelse, snarere enn demokrati i betydningen folkestyre og stabilitet gjennom å gi alle tilfredsstillende muligheter til å påvirke politikken og holde oppsyn med valgte politikere. Den utenlandske støtten til demokratiseringen av Indonesia begrenset seg til valgarrangementer, teknisk informasjon og noe fremming av sivile dyder gjennom ikke-statlige organisasjoner. Skolering av kritiske velgere – om hvilke reelle politiske krefter som var involvert – var sjeldne. Promotering av demokratiske organisasjoner blant arbeidere, bønder, og ansatte i statsadministrasjonen var så godt som fraværende – for ikke å snakke om informasjon om potensielt viktige partier, basert på ideer om hvordan samfunn fungerer og kan endres.

Slike prioriteringer stemmer med en vulgarisert versjon av demokratiet, der partier kun er elitopolitiskeres valgmaskinerier, og der folk bare kan bidra til endring gjennom myriader av enkeltsaker og spesielle interessegrupper. Men det er et godt stykke vekk fra en mer informert forståelse av hvilke dynamikker som er involvert, og definitivt langt unna for eksempel europeisk, indisk eller sørafrikanske erfaringer der brede folkelige organisasjoner og partier var essensielle for demokratets fødsel og vekst.

Ovenfra og ned

Fortsigbart nok ble derfor det indonesiske valget preget av en ovenfra-og-nedad-mobilisering av stemmer, basert på populisme og patron-klientelisme gjennom de etablerte politiske maskineriene til Golkar (22,4 prosent av stemmene), PDI-P (33,7 prosent),

PPP (10, 7 prosent), samt partiene til de etablerte sosio-religiøse organisasjonene som Nathadul Ulama (NU) (der PKB med sine 12,6 prosent ble det største partiet) og Muhammadiyah som støttet såkalte «modernist-muslimske» kandidater.

Det interessante forsøket på å skape et nytt liberalistisk middelklasseparti – PAN – basert på en sekulær sentrum/venstre-politikk, muslimske verdier og med «reformasi»-leder Amien Rais som lokomotiv – viste seg langt vanskeligere (PAN fikk 7,1 prosent av stemmene).

Studentene – som tvang eliten til å kvitte seg med Suharto våren 1998, som var i forkant av reformeringsprosessen og som presset de tradisjonelle politikerne – mistet momentum og ble marginalisert. Og genuine aktivister for utvikling, menneskerettigheter og demokrati har allerede lenge sagt at deres forsøk på å hjelpe folk til

OPPRØRET SOM FORSVANT: Studentene tvang eliten til å kvitte seg med Suharto. Siden mistet demokrati-bevegelsen farten

selv å organisere seg, blir forvrent av den såkalt *nytradisjonelle* politiske konkurransen.

Grunne valg

Det tredje elementet er valgenes overfladiskhet: Mange observatører har snakket om de opphissede massers støtte til en svak kvinne (Megawati) og en blind mann (Gus Dur) uten et reelt politisk program. Men det er ikke poenget. Det største og det neststørste demokratiet i verden – India og USA – har valgt og overløvd tilsvarende underlige ledere. Og både Megawati i PDI-P og Gus Dur (Abdurrahman Wahid) i PKB hadde flere saker som bidro til å vekke folks forventninger og tillit. De to ble symboler på en verdig motstand mot Suharto og en fredelig forbedring uten religiøse og etniske konflikter – i tråd med gamle idealer fra uavhengighetskampen.

Nei, det største problemet er snarere at de grunnleggende sett tradisjonelle og konservative politikerne som nå er valgt, vil få store problemer med å leve opp til vanlige folks forventninger – særlig gjelder det den brede og i hovedsak uorganiserte sosiale bevegelsen rundt PDI-P og Megawati. Hvis Megawati og andre mode-

rate reformatorer virkelig får adgang til presidentskapet og kabinettet i november, kan det bli lange hvetebrødsdager – særlig hvis økonomien tar seg opp en smule. Men faktum er at velgerne i dette nye «kjapp-kjapp»-demokratiet har blitt mobilisert gjennom gamle perspektiver, lojaliteter og partimaskinerier som ikke samsvarer med og ikke kan være i stand til å håndtere de nye rådende konfliktene og ideene i samfunnet. La meg peke på fire tendenser:

«Nasjonal enhet»

1) Klagepunktene og forhåpningene i Øst-Timor, Aceh, Vest-Papua og en del andre områder, ble regelrett fjernet fra den etablerte politiske agenda. Lokale partier ble ikke engang tillatt i lokale valg, og de nye lovene om desentralisering var like abstrakte som den militære undertrykkelsen fortsatte å være konkret.

Selv om hensikten var å «bevare nasjonal enhet», så forsvinner ikke de reelle problemene med verken den innenlandske koloniseringen eller okkupasjonen av Øst-Timor. De vil dukke opp igjen utenfor rammeverket til det nye demokratiet, og der kan de bli enda vanskeligere å løse.

Heldigvis kan Øst-Timor muli-

gens være et unntak. Øst-Timor mangler rike naturressurser, det internasjonale samfunnet er engasjert i saken og opposisjonsleder Xanana Gusmao kan ha rett i å «stole på alternative institusjoner og prioritere forsoning». Men se på de nye myrderiene og protestene i Aceh, eller de økonomiske konfliktene mellom migrantgrupper i frisonområdet Batam like ved Singapore, eller kampene mellom migranter og «jordas sønner» (av ulike trosretninger og etnisk opphav) i Kalimantan eller Maluku.

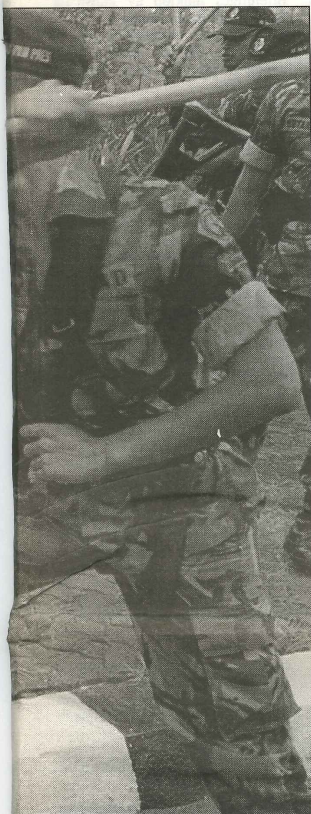
Gjeldsproblematikk

2) Også Det internasjonale pengesystemet (IMF) altomfattende strukturalteringsprogram ble holdt utenfor valgkampen, og selv Asian Wall Street Journal (av 21 juni 1999) undret seg over at det indonesiske folk ikke fikk lov til å ta et uavhengig standpunkt til et så viktig spørsmål under valget.

Det ser ut til å være en grunnleggende enighet mellom Washington og den indonesiske eliten. Derfor kan ikke «kjapp-kjapp»-demokratiet tilby et institusjonelt rammeverk som kan håndtere verkens folks sosioøkonomiske problemer eller protester.

I mens blir politikk irrelevant for

tørste demokrati

ten. (Foto: Scanpix)

synligvis bli tolket som en tilbakevending av de tradisjonelle søylene i indonesisk politikk (såkalt «alirisk» politikk). Dette tilsynelatende stabile mønsteret kan imidlertid vise seg å være en overligger fra fortiden, i den forstand at de representerer det eneste tilgjengelige av politisk maskineri og masseorganisasjoner, mens det sosioøkonomiske fundamentet har endret seg.

For eksempel baserte president Sukarno (Megawatis far) i sin tid sin makt som leder for Nasjonalistpartiet på ledere, administratører og statlige pedagoger (og deres evne til å sanke stemmer på alle nivåer).

Etter 1965 ble denne maktbasen kapret av Suharto og Golkar – som også monopoliserte det militære og «big business». Under overflaten ser derfor Megawatis PDI-P nå ut til å være rotfestet i generelle anti-monopolistiske strømninger, ofte ledet av eller støttet opp under av små og middels store forretningsfolk (inkludert mange etniske kinesere) som ikke kunne nyttiggjøre seg privilegerte politiske kontakter under Suharto. Delvis er dette også tilfelle for Gus Dur's PKB.

Selv om deres egne ressurser er små, så er en del av disse nye, lokale politikere og forretningsmennene nå troendes til å utvikle seg til å bli mer privat baserte lederskikkelser, i nær kontakt med religiøse ledere, militære kommandanter og viktige personer i maktens sentrum – samtidig som de mobiliserer velgere for å skaffe seg «demokratisk tilgang» til statens ressurser. I årenes løp vil de imidlertid neppe være i stand til å beholde den folkelige støtten, sett i forhold til de høye folkelige forventningene og den mulige etableringen av grupper som vil forsøke å ta gammel-kommunistenes plass, gjennom å forsøke å komme de minst privilegerte i møte.

De-golkarisering?

Men det viktigste spørsmålet er selvfølgelig om og hvordan PDI-P, PKB og deres allierte vil forsøke å de-golkarisere administrasjonen, militæret, offentlige selskaper og utdanningssystemet. Et kompromiss med det gamle regimets gamle klienter under et nytt sentralt lederskap – som på Filippinene – vil snarere fremme et valgt oligarki enn en stabil og demokratisk utvikling.

Den aller første testen er derfor om progressive pressgrupper og partier som er pro-«reformasi» vil kunne gå sammen og gjøre bruk av det folkelige mandatet valget har gitt dem. Vil de gå sammen for å fremme genuine demokratiske reformer og forebygge manipulasjon og pengepolitikk når det skal

utnevnes 65 pluss 135 representanter fra ulike samfunnsområder og regioner? (Disse representantene skal slutte seg til de 462 valgte parlamentarikerne og de 38 militære representantene for å velge ny president i november.) Situasjonen ser ikke lystig ut. Elitistisk hestehandleri dominerer allerede, selv innenfor valgkommissjonen. Og de militære fortsetter å spille en avgjørende rolle.

Ta initiativet tilbake

Hvor disse fire tendensene vil føre hen, avhenger i stor grad av den reelle demokratibevægelsens evne til å ta tilbake initiativet, utøve press og tilby et politisk alternativ til den ny-tradisjonelle bevegelsen og dens så langt seiersrike inkorporering av vanlige folk – gjennom gamle perspektiver, lojaliteter og maskinerier. Utsiktene er ikke de beste. Til tross for all framgang finnes det fortsatt ingen samlet demokratisk front.

Mens noen ledere foretrekker å arbeide innenfor de etablerte partiene, har andre blitt marginalisert. Bevegelsen fortsetter derfor å være fragmentert, med fokus på enkelt-emner eller generell propaganda. Den mis-

lykkes ofte i å knytte seg opp mot grasrotinitiativ i det sivile samfunn.

Ledende aktivister sier ofte at lokale aksjoner står og faller med hvordan de lykkes i det politiske sentrum. Selvfølgelig var Suhartos fall viktig, men den sentrale autoritære strukturen er i ferd med å gå i oppløsning og økonomien er et eneste rot. Politikken vil bli mer lokal og økonomien mer privatisert, hvis ikke de-monopolisert. Derfor kan en sterkere demokratisk bevegelse nå gro opp nedenfra.

Olle Törnquist er professor i politikk og utvikling, ansatt ved Universitetet i Oslo.

PDI-P er Megawatis demokratiske kamp-parti som fikk 33,7 prosent av stemmene. Golkar er det sittende partiet med 22,4 prosent av stemmene, men med en større del av de omstridte mandatene. **PPP** er det gamle Muslim United Development Party, med 10,7 prosent av stemmene.

PKB er det nye, sekulære Nasjonale Oppvåkingspartiet som er basert på det tradisjonelle Nathadul ulama (NU) organisasjonen ledet av Abdurrahman Wahid (Gus Dur) og som fikk 12,6 prosent av stemmene, men færre mandater.

PAN er det nye Nasjonale Mandatpartiet med Amien Rais som leder (7,1 prosent av stemmene).

PNU som også er nevnt, er et mindre muslimsk parti som fikk 0,64 prosent av stemmene.

HAKOS

Hallingdal Kompetansesenter, 3540 Nesbyen

LEDELSE I ET KVINNEPERSPEKTIV

10-vektalls studium, vinteren 99/2000, i samarbeid med kvinneuniversitetet.

6 samlinger á 3 dager, fjernundervisningsdel etter HAKOS-modellen og prosjektoppgave. Studer i naturskjønne omgivelser, overnatting og kantine på samme område.

Ta kontakt med oss, tlf. 32 07 27 00.

Folkevelt

- ☛ å bry seg om framtiden
- ☛ å bry seg om hverandre
- ☛ å ta vare på ressursene
- ☛ Framtiden i våre hendes magasin: FOLKEVETT

Jubileumsnummer fritt tilsendt!

Med bl.a.: Arne Næss, Erik Dammann, Sidsel Merck, Vette Lid Larsson

SEND INN KUPONGEN ELLER RING VÅR BESTILLINGS/MEDLEMSTELEFON 815 50 315 (24 T. - ORD. TAKST) www.ngo.grida.no/ngo/fivh

Framtiden i våre hender
25 år 1974-1999

Ja takk, send meg et jubileumsnummer av magasinet FOLKEVETT. Dette medfører ingen forpliktelser eller kostnader.

Navn _____
Adresse _____
Postnr./sted _____

Svarsendingsavtale
152260/286 PB

Framtiden i våre hender
Informasjonssentret
Sofienberg Postkontor
0506 Oslo

Ny Tid

ønsker å være et politisk verktøy ivalgkampen.

Vi tilbyr dere

gratis aviser & abonnement kort

til utdeling på stands og arrangementer.

For bestilling kontakt Gerd eller Trude Mette på tlf. 22 17 31 10 eller fax 22 17 52 11

Nytt maktgrunnlag

4) Det PDI-P, PKB, PPP (og i noen grad PAN) har oppnådd, vil sann-